

Розділ 5. Публічне управління та адміністрування

УДК 342.92

DOI: 10.31732/2663-2209-2021-62-63-72

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД ОРГАНІЗАЦІЇ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Андрієнко М.В.¹, Гаман П.І.², Борис А.О.³

¹ д.н.держ.упр., професор, полковник служби цивільного захисту, начальник науково-дослідного центру цивільного захисту, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, м. Київ, Україна, e-mail: andnv@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9222-4831>

² д.н.держ.упр., професор, начальник відділу заходів захисту, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, м. Київ, Україна, e-mail: petro185@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3239-8936>

³ науковий співробітник відділу заходів захисту, науково-дослідного центру з цивільного захисту, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, м. Київ, Україна, e-mail: borus_a.o@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1351-6925>

METHODOLOGY OF RESEARCH OF LEGAL PRINCIPLES OF ORGANIZATION OF PUBLIC CONTROL IN THE FIELD OF PUBLIC GOVERNANCE

Andriienko Mykola¹, Haman Petro², Boris Anton³

¹ Doctor of science (Public administration), associate professor, lieutenant colonel of the civil defense service, head of the civil defense research center, Institute of Public Administration and Research in Civil Protection, Kyiv, Ukraine, e-mail: andnv@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9222-4831>

² Doctor of science (Public administration), professor, head of the department of protection measures, Institute of Public Administration and Research in Civil Protection, Kyiv, Ukraine, e-mail: petro185@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3239-8936>

³ researcher of the department of protection measures, research center for civil protection, Institute of Public Administration and Research in Civil Protection, Kyiv, Ukraine, e-mail: borus_a.o@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1351-6925>

Анотація. З огляду на необхідність всебічного правового регулювання діяльності суб'єктів організації громадського контролю у сфері державного управління, необхідним є науковий пошук органічних закономірностей виникнення та функціонування таких адміністративних правовідносин. Очевидно, що, зважаючи на новельний характер такого інституту в українському законодавстві, на сьогодні існує безліч юридичних прогалів, які неможливо висвітлити шляхом посилання на конкретну норму права. Усталеною міжнародною практикою вирішення таких проблем є використання системи принципів – норм прямої дії, які, з огляду на свій природно-правовий характер, встановлюють основні напрями та тенденції розвитку законодавства в окремих галузях та інститутах. Саме тому актуальним є дослідження адміністративно-правових засад організації громадського контролю у сфері державного управління, детальний аналіз яких дасть змогу сформулювати концептуальний базис взаємодії органів публічного управління та громадянського суспільства. У зв'язку з тим, Україна є типовим представником континентальної правової системи з усталеними підходами до нормативістської концепції становлення права, скептики зауважують, що принципи права не є дієвим механізмом правового регулювання у нашій країні. Так, звісно, важко уявити ситуацію, коли б бюрократичний апарат органів державного управління йшов назустріч громадськості у процесі здійснення громадського контролю, мотивуючи такі свої дії не нормою нормативного чи підзаконного нормативного акту, – а ефемерним, за своїм змістом, принципом. Втім, саме така модель співпраці є ідеалістичною для розвитку взаємовідносин держави та громадянського суспільства, вона формує правосвідомість у цій сфері, виконує превентивну функцію запобігання порушення законних прав та інтересів. І, зрештою, така модель є загальноприйнятою у розвинених країнах Європи. З огляду на зазначене вище, виникає необхідність комплексного дослідження адміністративно-правових засад організації громадського контролю у сфері державного управління. Метою статті є аналіз методології дослідження правових засад організації громадського контролю у сфері державного управління. У дослідженні встановлено, що методологія створює

базу для дослідження усіх складових певної тематики, сприяє структурованому її розгляду та логічному викладенню матеріалу. Більш того, розкриття методологічних основ дослідження організації громадського контролю у сфері державного управління сприятиме розумінню техніки проведення наукового аналізу, пошуку способів аналізу усіх питань у сфері наукового дослідження, правильності застосування порівняльно-правових, системно-структурних та інших підходів.

Ключова слова: методологія, правові засади, демократичне суспільство, громадський контроль, соціальна трансформація, державне управління.

Формули: 0; рис.: 1; табл.: 0; бібл.: 23

Annotation. Given the need for comprehensive legal regulation of the subjects of public control in the field of public administration, it is necessary to scientifically search for organic patterns of origin and functioning of such administrative relations. It is obvious that, given the novelty of such an institution in Ukrainian law, today there are many legal gaps that cannot be covered by referring to a specific rule of law. It is a well-established international practice of solving such problems to use a system of principles - norms of direct action, which, given their natural and legal nature, establish the main directions and trends in legislation in certain industries and institutions. That is why it is important to study the administrative and legal foundations of the organization of public control in the field of public administration, a detailed analysis of which will form a conceptual basis for interaction between public administration and civil society. In this regard, Ukraine is a typical representative of the continental legal system with well-established approaches to the normative concept of law, skeptics note that the principles of law are not an effective mechanism for legal regulation in our country. Thus, of course, it is difficult to imagine a situation where the bureaucracy of public administration would meet the needs of the public in the process of public control, motivating such actions not by a normative or bylaw - but by an ephemeral principle. However, such a model of cooperation is idealistic for the development of relations between the state and civil society, it forms legal awareness in this area, performs a preventive function to prevent violations of legal rights and interests. And, finally, such a model is generally accepted in developed European countries. Given the above, there is a need for a comprehensive study of the administrative and legal framework for the organization of public control in the field of public administration. The aim of the article is to analyze the methodology of research of legal bases of organization of public control in the sphere of public administration. The study found that the methodology creates a basis for the study of all components of a particular topic, contributes to its structured consideration and logical presentation of the material. Moreover, the disclosure of the methodological foundations of the study of public control in the field of public administration will help to understand the technique of scientific analysis, finding ways to analyze all issues in the field of research, the correctness of comparative law, system-structural and other approaches.

Key words: methodology, legal principles, democratic society, public control, social transformation, public administration.

Formulas: 0; fig.: 1; tabl.: 0; bibl.: 23

Постановка проблеми. Гарантування безпеки громадянам є одним з фундаментальних зобов'язань держави. Кожна демократична держава зобов'язана гарантувати та забезпечувати безпеку на принципах ефективності, прозорості та відповідальності перед своїми громадянами. Так і при забезпеченні інших гарантій у демократичному суспільстві держава залишається найлегітимнішою платформою політики національної безпеки [1]. Однак, щоб забезпечити реальну безпеку у державі та суспільстві повинен бути ефективний контроль з усіх можливих сторін, особливо з боку громадськості.

Громадський контроль є одним із головних чинників вирішення суспільних суперечностей, оскільки він має регламентувати і консолідувати діяльність усіх соціальних суб'єктів. Соціальна

трансформація українського суспільства потребує вивчення сучасного стану суспільних відносин і вдосконалення існуючих організаційно-правових форм громадського контролю, методологічних принципів його функціонування. Соціальні перетворення, спричинені глобальними тенденціями світового розвитку та зміною підвалин державного устрою в Україні, вимагають розробки концептуальних засад нової парадигми громадського контролю [2].

Таким чином, аналіз методологічних основ організації громадського контролю у сфері державного управління є надзвичайно важливим питанням для комплексного дисертаційного дослідження, адже методологія, наділена фундаментальними загальнотеоретичними основами при вивченні конкретної проблематики, дозволяє в процесі

наукового аналізу пізнати сутність будь-якого питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці дослідження методологічних основ організації громадського контролю у сфері державного управління приділяли увагу тою чи іншою мірою у своїх наукових працях наступні вчені: В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, В.Г. Афанасьєв, Ю.П. Битяк, С.Г. Братель, Л.К. Воронова, В.М. Гаращук, І.П. Голісніченко, С.В. Ківалов, Т.В. Наливайко, О.П. Полінець, М.С. Студенкина, В.Я. Тацій, Ю.О. Тихомиров, В.В. Цветков, В.М. Шаповал, В.С. Шестак та інші.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз методології дослідження правових засад організації громадського контролю у сфері державного управління.

Викладення основного матеріалу дослідження. Від розв'язання проблем громадського контролю залежать стійке, стабільне функціонування суспільства, темпи його подальшого політичного, соціально-економічного і духовного розвитку. Соціокультурне оновлення вітчизняного суспільства спрямоване на утвердження в Україні засад правової держави як органічного продукту розвиненого громадянського суспільства. Це потребує перегляду принципів, методів і пріоритетів державного управління, зумовлює впровадження більш ефективних важелів регулювання розвитку суспільного виробництва [2].

Так, саме методологічні основи організації громадського контролю у сфері державного управління на теоретичному рівні дозволять зрозуміти усю специфіку та сутність реальних процесів досліджуваного питання на практиці.

Методологія науки, ґрунтуючись на загальнофілософських принципах і законах, історично виникла і розвивається на основі гносеології та епістемології, логіки, а в останні роки – також історії, соціології, соціальної психології та культурології, тісно зливається з філософськими вченнями про мову [3].

Під методологічною основою наукового дослідження слід розуміти основні, вихідні положення, на яких воно базується. Методологічні основи науки завжди існують за межами неї і не виводяться із самого дослідження [4]. Методологія як вчення про методи утворює певну, досить струнку систему, ієрархічними рівнями якої є загальна, спеціальна методологія і методика як їх конкретне застосування [5]. Отже, завдяки методології кожне теоретичне питання, яке досліджується науковцями, в тому числі сфера організації громадського контролю у сфері державного управління, матиме чітку структуру розкриття того чи іншого питання, яке її стосується.

Методологія у широкому розумінні – сукупність найбільш загальних, насамперед світоглядних, принципів, які застосовуються при вирішенні складних теоретичних і практичних завдань; це і вчення про метод, що обґрунтовує вихідні принципи і способи їх конкретного вживання в пізнавальній і практичній діяльності. Природно, що цим поняттям охоплюються і ті науки, які виробляють і обґрунтовують відповідні принципи і прийоми, тим самим спрямовуючи діяльність в інших галузях науки і практики.

Таким чином, тут фактично об'єднані другий і третій з наведених вище поглядів на методологію. Методологія у вузькому, найбільш специфічному значенні є особливим напрямом логіко-гносеологічних досліджень, пов'язаних із самопізнанням науки, з обґрунтуванням вихідних принципів, процесу (логічної послідовності), засобів і способів наукового дослідження, тобто це власне вчення про методи. Таке розуміння методології особливо важливе для цілей справжньої роботи. Методологія як учення про метод розв'язує проблеми різної широти і ступеня спільності. Одні з них мають загальнонаукове, філософське значення, інші відносяться до групи схожих наук або навіть до однієї конкретної науки, треті пов'язані з окремими дослідженнями, з постановкою і

вирішенням окремих завдань у межах певної науки. Відповідно, і вчення про метод містить загальний і спеціальний розділи [5].

Отже, можемо резюмувати, що методологія є комплексним багатоаспектним та всеосяжним загальнофілософським явищем, яке спрямоване на пізнання об'єктивної істини – в нашому випадку проблематики організації громадського контролю у сфері державного управління.

Під методологією науки зазвичай розуміють вчення про науковий метод

пізнання або систему наукових принципів, на основі яких базується дослідження і здійснюється вибір засобів, прийомів і методів пізнання. Існує й інший, більш вузький погляд на методологію науки, відповідно до якого вона розглядається як теоретична основа деяких спеціальних, часткових прийомів і засобів наукового пізнання (методологія управління, методологія ціноутворення тощо), але в цьому випадку доцільніше говорити про методику пізнання і дій [4].

Методологія, загалом, розглядається у декількох значеннях (рис. 1).

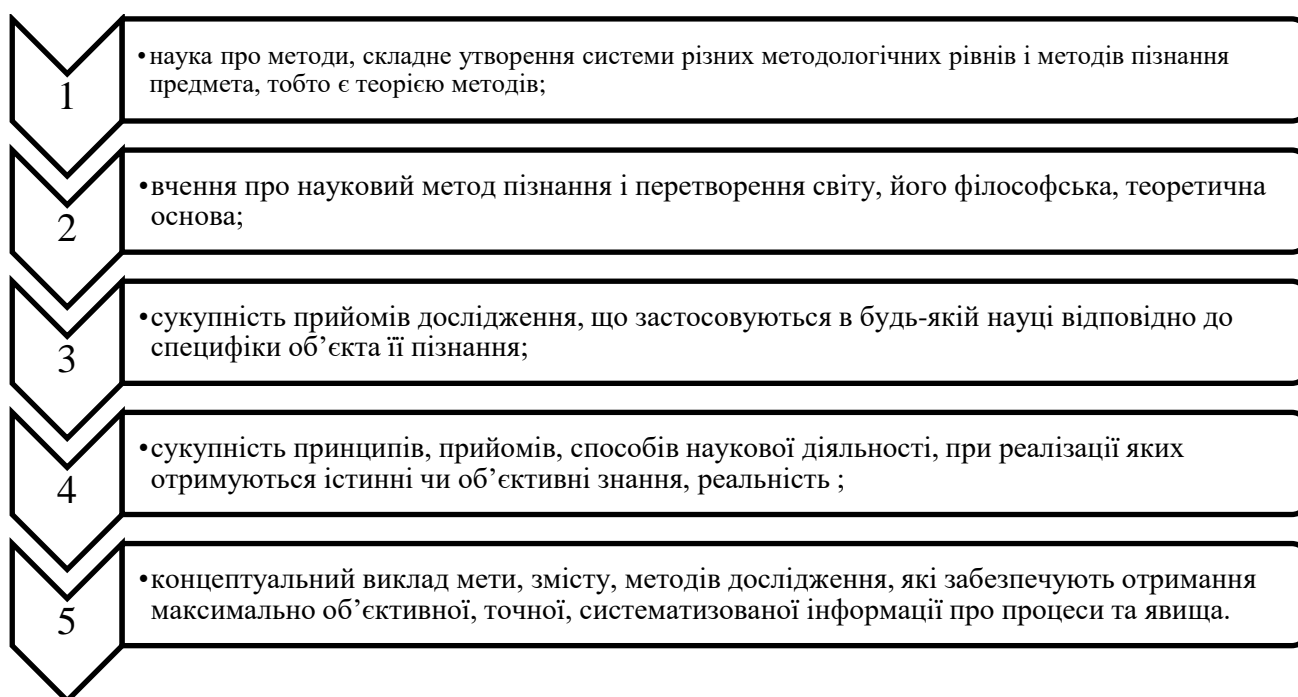

Рис. 1. Наукові підходи до розуміння методології науки

Джерело: складено автором на основі [6-9]

Отже, виходячи з вищевказаного, зазначимо, що методологію необхідно тлумачити в якості процесу теоретичного пізнання проблеми наукового характеру, який здійснюється завдяки сукупності методів, методологічних прийомів, способів та засобів з метою отримання об'єктивної інформації (знань).

Дослідивши питання методології, можна резюмувати, що методологія організації громадського контролю у сфері державного управління – це всеосяжний теоретико-концептуальний процес пошуку об'єктивних знань (інформації) наукового характеру, які стосуються будь-яких

питань тематики організації громадського контролю у сфері державного управління із застосуванням методів та методологічних прийомів, способів.

Метод в науці розуміють як сукупність прийомів і операцій, з допомогою яких здійснюється пізнання. Метод є інструментом [10].

Метод (від грецького – *metodos*) у широкому розумінні слова – «шлях до чогось», шлях дослідження, процес пізнання, теорія, вчення, свідомий спосіб досягнення певного результату, здійснення певної діяльності, вирішення певних задач [7].

Термін «метод» дослівно характеризує «шлях дослідження, спосіб пізнання» і визначається у двох аспектах:

1) як спосіб пізнання дійсності та її відтворення в мисленні;

2) як спосіб, прийом чи система прийомів для досягнення мети або виконання певної дії [9].

Метод – це спосіб досягнення мети, сукупність прийомів і операцій теоретичного, практичного освоєння дійсності; спосіб певним чином організованої людської діяльності. Метод є не лише сукупністю правил, прийомів, способів, норм пізнання та дій, а й системою приписів, принципів, вимог, які повинні орієнтувати дослідника при вирішенні конкретного завдання, досягнення результату в будь-якій сфері діяльності [11].

Отже, виходячи з наведеного, можемо стверджувати, що метод – це сукупність способів, прийомів та операцій наукового характеру, спрямованих на пізнання об'єктивної істини (отримання інформації) з конкретної досліджуваної проблематики.

Дієвими для дослідження питань громадського контролю, на думку Т.В. Наливайко, є такі методи (методологічні підходи):

– діалектичний метод (громадський контроль розглядається в його процесуальній сутності як процес вирішення суперечностей між реальним станом соціальних процесів і нормативною формою, яка є загальнообов'язковою в даному соціумі);

– системний метод (контроль розглядається як утворена із простих елементів складна цілісна система, яка організовується державою чи самоорганізовується в суспільстві);

– структурно-функціональний метод (контроль є функцією численних соціальних інститутів, кожен з яких має свою спрямованість, зміст та форми);

– феноменологічний метод (повсякденне життя становить основне джерело знань як про громадський контроль (його об'єктивну складову), так і

про діяльність соціальних суб'єктів щодо оптимізації соціальних процесів) [2].

Ми погоджуємося з усіма наведеними автором методами, окрім феноменологічного, а також вважаємо, що перелік необхідно також доповнити ще й історичним та порівняльно-правовим методами наукового дослідження.

Отже, діалектика – це найповніше і всебічне вчення про розвиток як безкінечний поступальний, суперечливий, стрибкоподібний процес, в якому домінує сходження від нижчого до вищого, від простого до складного, від старого до нового. Найхарактернішою ознакою розвитку є зникнення старого, віджитого і виникнення нового, прогресивного. Важливий принцип діалектики – принцип історизму, тобто розгляд предметів, об'єктів і явищ в їхньому розвитку, само русі, зміні. Загальний зв'язок, взаємозалежність явищ існують не лише в природі та суспільстві, а й у мисленні, де зв'язок і взаємопов'язаність форм мислення – понять, суджень, категорій, теорій – є відображенням загального зв'язку і взаємозалежність явищ реального світу [12]. Діалектичний метод виступає аналогом загальних зв'язків і відносин дійсності [13].

Діалектика полягає у вивченні явищ соціального буття, що ґрунтується на загальних закономірних зв'язках розвитку суспільства, держави і права. Відповідно до цього методу всі державно-правові явища взаємопов'язані один з одним, із суспільним життям та перебувають у динаміці. В основу їх розвитку покладена дія законів переходу від поступових кількісних змін до якісних. Тобто діалектичний підхід вимагає розглядати усі об'єкти наукового дослідження у розвитку, взаємозв'язках і протиріччях. Діалектико-матеріалістична теорія суспільного розвитку складає методологічну платформу для дослідження і розуміння суті, закономірностей і соціальної цінності будь-якого суспільного явища через призму минулого, сьогоденного і майбутнього [14].

Таким чином, діалектичний метод у контексті нашого дослідження вказує на потребу проведення наукового аналізу усіх явищ, які відбувалися в суспільстві з моменту виникнення процесів, пов'язаних з організацією громадського контролю у сфері державного управління. Метод діалектики передбачає необхідність врахування усіх об'єктивних умов для подальших трансформацій проблематики організації громадського контролю у сфері державного управління. Потрібно, зокрема, брати до уваги у процесі наукового пізнання тематики вплив тих або інших факторів на формування організаційних процесів щодо громадського контролю у сфері державного управління.

Щодо системного методу, то він зумовлений потребою одержання цілком конкретного результату, коли неможливо чекати, що цей результат з'явиться сам собою, природним шляхом. За цих обставин його доводиться конструювати в умовах часових та ресурсних обмежень, а також ускладнення суспільних процесів [15].

У правовій доктрині наводяться наступні трактування чи визначення системного підходу:

1) інтеграція, синтез розгляду різних боків явища або об'єкта;

2) адекватний засіб дослідження та розробки лише таких об'єктів, що є органічним цілим;

3) вираження процедур подання об'єкта як системи і способів їх розробки;

4) широкі можливості для одержання різноманітних тверджень та оцінок, які передбачають пошук різних варіацій виконання певної роботи з вибором оптимального варіанту надалі [16].

До системного підходу поставлено ряд таких вимог:

а) виявлення залежності кожного елемента від його місця і функцій у системі з урахуванням того, що властивості цілого не можна звести до суми властивостей цих елементів;

б) аналіз того, наскільки поведінка системи зумовлена як особливостями її

окремих елементів, так і властивостями її структури;

в) дослідження механізму взаємодії системи й середовища;

г) вивчення характеру ієрархічності, притаманного такій системі;

г) забезпечення всебічного багатоаспектного опису системи;

д) розгляд системи як динамічної цілісності, що розвивається [3].

Таким чином, при використанні системного методу у процесі дослідження тематики організації громадського контролю у сфері державного управління слід застосовувати чіткий підхід до наукового дослідження наявності інформації по даній проблематиці, визначення конкретних елементів системи організації громадського контролю у сфері державного управління, структурованого їх розгляду та здійснення логічного аналізу. Усі загальнотеоретичні аспекти організації громадського контролю у сфері державного управління перебувають в одній системі, є пов'язаними між собою, однак автономними.

Структурно-функціональний метод включає дослідження функціональних залежностей елементів системи, єдності інститутів влади, відповідності їхньої дії (функціонування) потребам суб'єктів, виявлення того, як реалізується потреба в пристосуванні системи до середовища, що змінюється. Функціональний підхід вимагає вивчення залежності між різними явищами й навколишнім середовищем, наприклад, між рівнем соціально-економічного розвитку і ступенем демократизації суспільства, між економічним і політичним плюралізмом, між культурою, традиціями та політичною активністю населення [17].

Отже, структурно-функціональний підхід при дослідженні тематики організації громадського контролю у сфері державного управління передбачає науковий аналіз залежності між явищами різного характеру та навколишнім середовищем (соціальними, політичними, економічними, правовими, культурними факторами), які комплексно впливали та

впливають на усі процеси, що мають безпосередній зв'язок з організацією громадського контролю у сфері державного управління, відповідності засад їх діяльності реальним потребам громадян.

Історичний метод виступає загальнометодологічним принципом пізнання. Він розглядається як спосіб дослідження конкретних явищ у контексті їх еволюції та розвитку, вивчення хронологічної послідовності [18].

Історичний метод має широкі пізнавальні можливості, оскільки, по-перше, дає змогу розкривати суть досліджуваних явищ у тих випадках, коли вона не є очевидною, на підставі наявних фактів, виявляти загальне і таке, що повторюється, необхідне й закономірне, з одного боку, і якісно відмінне – з іншого, по-друге, дозволяє виходити за межі явищ, що вивчаються, і на основі аналогій доходити широких історичних узагальнень та паралелей, по-третє, допускає застосування всіх інших методів, які вживаються в історичних дослідженнях. Проте він менш описовий у порівнянні з історико-генетичним методом [19].

Зазначений метод дає змогу отримати знання про емпіричну історію об'єкта, його розвиток. Перш ніж вивчати сучасний стан, необхідно дослідити генезис і розвиток певної науки або сфери практичної діяльності [12].

Виходячи з наведеного вище, зазначимо, що слід акцентувати увагу на тому, що для повного аналізу питання організації громадського контролю у сфері державного управління слід з'ясувати конкретні історичні етапи їх формування і розвитку, пізнати сучасний стан таких організаційних процесів на нинішньому етапі їх еволюції через ретроспективу багатьох подій, які стосуються даної сфери, провести аналіз у контексті тенденцій майбутніх змін, врахувати факти, що це підтверджують.

Порівняльний метод характеризується цілеспрямованим застосуванням порівняння для досягнення поставленої

мети наукового дослідження. Це відносно самостійний, організований спосіб дослідження, потрібний для досягнення цілей наукового пізнання [20]. Суть порівняльно-правового методу полягає у виокремленні відмінних та спільних рис тих чи інших явищ [21].

Досвід свідчить, що порівняльний метод діє більш ефективно і якісно, якщо автор:

1) викладає найбільш суттєві матеріали, які стосуються національного права у кожній країні;

2) використовує їх як базис для поглибленого критичного аналізу;

3) пропонує власні висновки, які мають значення для тлумачення свого національного права [22].

Порівняльно-правовий метод досліджує аналогічні або схожі інститути двох правових систем, загальних або протилежних за змістом. Специфіка вказаного методу полягає в наступному: проведення порівняння в межах однієї правової системи завдяки виключно внутрішньому аналізу правових процесів та явищ [23].

Таким чином, порівняльно-правовий метод організації громадського контролю у сфері державного управління дозволяє встановити співвідношення всезагального та спеціального, багатоаспектного та одноаспектного, широкого та вузького в усіх явищах, які мають безпосередній зв'язок із відносинами між релігійними організаціями та державою. Він спрямований на виявлення ознак, які розмежовують, а також ознак, що об'єднують. Більше того, цей метод враховує і закордонний, і національний досвід з досліджуваної тематики. Поряд з цим, даний метод дає змогу ідентифікувати будь-які зміни, які сталися протягом конкретного часу розвитку таких організаційних процесів, а також тенденції їх подальшого розвитку.

Висновки. Отже, теоретична проблематика організації громадського контролю у сфері державного управління досить широка і охоплює такі аспекти:

1) наукове дослідження організації громадського контролю у сфері

державного управління з позиції виділення його фундаментальної теоретичної основи;

2) наукове дослідження організації громадського контролю у сфері державного управління з позиції виділення чітких елементів у структурі, формування останньої;

3) системне наукове дослідження організації громадського контролю у сфері державного управління, де всі складові елементи пов'язані між собою та взаємодіють;

4) наукове дослідження генезису розвитку та становлення організації громадського контролю у сфері державного управління з позиції виділення історичних етапів та виявлення факторів, які слугували передумовою еволюції даної тематики;

5) наукове дослідження організації громадського контролю у сфері державного управління з позиції виділення його фундаментальної теоретичної основи;

6) порівняльно-правове наукове дослідження національних та закордонних особливостей організації громадського контролю у сфері державного управління, виявлення спільних і відмінних рис тощо;

7) наукове дослідження організації громадського контролю у сфері державного управління з позиції пошуку перспектив розвитку громадського контролю в умовах розбудови України як соціальної, правової і незалежної держави, де панує демократизм та прозорість усіх державних процесів.

З розвитком та становленням громадянського суспільства в Україні дедалі більшої популярності набуває ідея підконтрольності та підзвітності державної влади громадськості. У вітчизняних засобах масової інформації частішають заклики щодо необхідності запровадження громадського контролю у різноманітних сферах суспільного життя. Слід зазначити, що такий розвиток подій є досить закономірним, враховуючи певний конфлікт інтересів у відносинах держави та громадянського суспільства. Таким чином, для змін на практиці організації громадського контролю у сфері

державного управління має фундаментальне значення саме загальнотеоретичний, концептуальний та методологічний аналіз даного правового явища. Саме останній сприяє максимально якісному розумінню усіх складових процесів, пов'язаних із досліджуваною проблематикою.

Література:

1. Сіцінська М. В. Актуальні питання раціональності громадського контролю за діяльністю органів державної влади у сфері безпеки і оборони. *Економіка та держава*. 2013. № 4. С. 108-110.
2. Наливайко Т. В. Методологічні засади теоретико-правового аналізу громадського контролю у системі виконавчих органів державної влади. *Юриспруденція: теорія і практика*. 2009. № 2 (52). С. 25-34.
3. Конверський А. Є. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
4. Рассоха І. М. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» для студентів 5 курсу денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» спеціальностей 8.050106, 8.03050901 “Облік і аудит”, 8.050201 “Менеджмент організацій”, 8.03060101 “Менеджмент організацій і адміністрування (за видами економічної діяльності)”. Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х.: ХНАМГ, 2011. 76 с.
5. Тарелкін Ю. П. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. 196 с.
6. Лазарев В. В. Теория государства и права. М., 2004. 528 с.
7. Словник української мови Т.4 / за ред. І.К. Білодід, А.А. Бурячок, В.О. Винник, Г.М. Гнатюк та ін. К., 1973. 840 с.
8. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідної діяльності. 2-е вид. Київ, 2002. 295 с.
9. Мельничук О. С. Словник іноземних слів. Київ, 1974. 775 с.
10. Костицький М. В. Деякі питання методології юридичної науки. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 3-11.
11. Дядюра Г. М. Організація, методологія та ведення наукових досліджень / Укл. : Г. М. Дядюра, О. Е. Пчелінцева, А. М. Петренко ; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси: ЧДТУ, 2008. 96 с.
12. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: курс лекцій. Тернопіль: Економічна думка, 2005. 124 с.

13. Недбайло П. Е. Методологические проблемы советской юридической науки. Киев, 1965. С. 7-37

14. Максимов С. І., Рабінович М. П., Тодика Ю. М., Данишин М. І. Проблеми методології сучасного правознавства. *Вісник Академії правових наук України*. 1997. Вип. І. С. 146-150.

15. Сагатовский В. Н. Системная деятельность и ее философское осмысление. *Материалистическая диалектика и системный подход*. 2006. № 4. С. 201-208.

16. Корбутяк В. І. Методологія системного підходу та наукових досліджень : навчальний посібник. Рівне: НУВГП, 2010. 176 с.

17. Воронкова В. Г. Управління людськими ресурсами : філософські засади : навчальний посібник / під ред. д. ф. н., проф. Київ : ВД «Професіонал», 2006. 576 с.

18. Кокус В. В. Методи дослідження історії розвитку географічного краєзнавства в Україні (20-ті роки ХХ ст.). *Географія*. 2013. Вип. 587-588. С. 133-138.

19. Ковальченко І. Д. Методи исторического исследования. Москва : Наука, 2003. 476 с.

20. Луць Л. А. Теорія порівняльно-правового методу. Методи та засоби порівняльно-правового дослідження. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2006. Вип. 31. С. 489-496.

21. Скакун О. Ф. Теорія держави і права. Харків, 2008. 656 с.

22. Цвайгерт К. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права: в 2 т. / К. Цвайгерт, Х. Кётц. Т. 1 : Основы; пер. с нем. М. : Международные отношения, 2000. 480 с.

23. Подорожна Т. С. Особливості використання порівняльно-правового методу в дослідженні правової системи України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 2. С. 46-48.

References:

1. Sitsinska, M. V. (2013), "Topical issues of rationality of public control over the activities of public authorities in the field of security and defense", *Ekonomika ta derzhava*, № 4. Pp. 108-110.

2. Nalyvaiko, T. V. (2009), "Methodological bases of theoretical and legal analysis of public control in the system of executive bodies of state power", *Yurysprudentsiia: teoriia i praktyka*, № 2 (52), pp. 25-34.

3. Konverskyi, A. Ye. (2010), *Osnovy metodologii ta orhanizatsii naukovykh doslidzhen* [Fundamentals of methodology and organization of scientific research], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, 352 p.

4. Rassokha, I. M. (2011), *Konspekt lektsii z navchalnoi dystsypliny «Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen» dlia studentiv 5 kursu dennoi formy navchannia osvithnoho-kvalifikatsiinoho rivnia «mahistr» spetsialnostei 8.050106, 8.03050901 "Oblik i audyt", 8.050201 "Menedzhment orhanizatsii "*

8.03060101 "Menedzhment orhanizatsii i administruvannia (za vydamy ekonomichnoi diialnosti)" [Summary of lectures on the subject "Methodology and organization of scientific research" for 5th year full-time students of educational qualification level "Master" specialties 8.050106, 8.03050901 "Accounting and Auditing", 8.050201 "Management of organizations", 8.03060101 "Management of organizations and administration types of economic activity)], KhNAMH, Kharkiv, 76 p.

5. Tarelkin, Y. P. (2010), *Metodolohiia naukovykh doslidzhen* [Methodology of scientific research], SumDPU im. A. S. Makarenka, Sumy, 196 p.

6. Lazarev, V. V. (2004), *Teoriia hosudarstva y prava* [Theory of state and law], Moscow, 528 p.

7. Bilodid, I. K. Buriachok, A. A. Vynnyk, V. O. and Hnatiuk H.M. other (1973), *Slovnnyk ukrainskoi movy* [Dictionary of the Ukrainian language], Kyiv, 840 p.

8. Sheiko, V. M. (2002), *Orhanizatsiia ta metodyka naukovo-doslidnoi diialnosti* [Organization and methods of research activities], Kyiv, 295 p.

9. Melnychuk, O. S. (1974), *Slovnnyk inshomovnykh sliv* [Dictionary of foreign words], Kyiv, 775 p.

10. Kostytskyi, M. V. (2013), "Some questions of methodology of legal science", *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, № 1. Pp. 3-11.

11. Diadiura, H. M. (2008), *Orhanizatsiia, metodolohiia ta vedennia naukovykh doslidzhen* [Organization, methodology and research], ChDTU, Cherkasy, 96 p.

12. Kustovska, O. V. (2005), *Metodolohiia systemnoho pidkhodu ta naukovykh doslidzhen* [Methodology of systems approach and research], Ekonomichna dumka, Ternopil, 124 p.

13. Nedbailo, P. E. (1965), *Metodolohycheskye problemy sovetskoi yurydycheskoi nauky* [Methodological problems of Soviet legal science], Kyiv, 37 p.

14. Maksymov, S. I. Rabinovych, M. P. Todyka, Yu. M. and Danyshyn, M. I. (1997), "Problems of methodology of modern jurisprudence", *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*, vol. 1, pp. 146-150.

15. Sahatovskyi, V. N. (2006), "System activity and its philosophical comprehension", *Materyalystycheskaii dyalektyka y systemnii podkhodiv*, № 4, pp. 201-208.

16. Korbutiak, V. I. (2010), *Metodolohiia systemnoho pidkhodu ta naukovykh doslidzhen* [Methodology of systems approach and research], NUVHP, Rivne, 176 p.

17. Voronkova, V. H. (2006), *Upravlinnia liudskymy resursamy : filosofski zasady* [Human

resource management: philosophical principles], VD «Profesional», Kyiv, 576 p.

18. Kokus, V. V. (2013), “Methods of research of the history of development of geographical local lore in Ukraine (1920s)”, *Heohrafiia*, Part 587-588. Pp. 133-138.

19. Kovalchenko, Y. D. (2003), *Metodu istorychnoho doslidzhenna* [Methods of historical research], Nauka, Moscow, 476 p.

20. Luts, L. A. (2006), “Theory of the comparative law method. Methods and means of comparative legal research”, *Derzhava i pravo. Yurydychni i politychni nauky*. №31. Pp. 489-496.

21. Skakun, O. F. (2008), *Teoriia derzhavy i prava* [Theory of state and law], Kharkiv, 656 p.

22. Tsvaygert, K. (2000), *Vvedenie v sravnitelnoe pravovedenie v sfere chastnogo prava* [Introduction to comparative jurisprudence in the field of private law], *Mezhdunarodnyie otnosheniya*, Moscow, 480p.

23. Podorozhna, T. S. (2013), “Features of the use of the comparative legal method in the study of the legal system of Ukraine”, *Porivnialno-analitychne pravo*, № 2. Pp. 46-48.

Стаття надійшла до редакції 14.05.2021 р.